
RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Yedam Drug Dependence Stigmatization Scale

Mehmet DİNÇ¹, G.Melike ŞİMŞEK², Aylin IŞIK², Kültegin ÖGEL³

Abstract: The aim of this study is to develop a scale which would determine public attitudes towards drug addiction. In the process of development of the scale, 12 questions were prepared and presented to 6 specialists working in Yeşilay Counseling Center (YEDAM), applied to 10 cases as pilot applications. In order to detect the structural validity of the scale factor analysis were conducted. As a result of this analysis, a 3 factored scale that explains 36.6% of the total variance and that was comprised of 12 items was obtained. Cronbach's α (.74) coefficients for the totality of the scale were calculated. The obtained results prove that the scale is valid and reliable.

Key Words: Addiction, Drug, Scale, Stigma

Yedam Madde Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeği

Özet: Bu çalışmanın amacı, halkın madde bağımlılığına ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmektir. Ölçeğin geliştirilme aşamasında 12 soru oluşturulmuş ve Yeşilay Danışmanlık Merkezi'nde (YEDAM) çalışan 6 uzman görüşüne sunulmuş, 10 olguya pilot olarak uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini saptamak amacıyla faktör analizi yapılmış ve bu analizler sonucunda 3 faktörlü toplam varyansın %36.6'sını açıklayan 12 maddeden oluşan ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin tümü için Cronbach α (0.74) katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Madde, Ölçek, Stigma

---

¹Dr., Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

²Uzm. Psk., Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM)

³Prof. Dr., Moodist Psikiyatri ve Nöroloji Hastanesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Uzm. Psk., Aylin Işık, Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM), E-mail: aylin.isik@yesilay.org.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 25.10.2019, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Dinç, M., Şimşek G.M., Işık, A., Ögel, K. (2019). Yedam Drug Dependence Stygmatisation Scale. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1(Özel Sayı.1): 9-11* doi:10.35365/ctjpp.19.special1.2

Giriş

Stigma kavramının kökeni Yunanca olup suç işleyen bireylerin bedenlerinde var olan iz, damga, işaret ve kara leke gibi anlamlar taşımaktadır (Mak ve ark, 2007). Stigmatizasyon ise bireye ya da gruba yapılan damgalamadır, birey ve grup hakkındaki klişeleri, ön yargıları ve bireye, gruba yönelik ayrımcılığı içerir (Bahar, 2007). Stigmanın madde kullanım bozukluğu olan insanlar üzerindeki zararlı etkileri kronik ve çok kapsamlıdır (Livingston ve ark, 2012). Damgalanan bağımlılar aileleriyle ve toplumla temaslarını kaybetmektedir. Bu durum bağımlılığın sürmesine katkıda bulunan umutsuzluk ve yalnızlık ile sonuçlanmaktadır. Bağımlılar ayrımcılığa maruz kalma baskısı ile sorunu kimseye dile getirmemekte ve tedavi arayışına girmemektedir (Luoma, Kohlenberg, Hayes, Bunting ve Rye, 2009; Gyawali ve ark, 2018). Ayrıca damgalama bu bireylerin, toplumun kendilerine yönelik olumsuz görüşlerini içselleştirmesine, öfke ve umutsuzluk gibi olumsuz duygularının artmasına neden olur. Kendini damgalama olarak anılan bu durum yardıma başvuruyu geciktirdiği için psikolojik sorunların artmasına yol açmaktadır (Gyawali ve ark; 2018). Bu çalışmanın amacı madde bağımlısı bireylere yönelik damgalamayı tutumları tespit edecek bir ölçek geliştirmektir.

Yöntem

Örnekleme

Çalışmanın örneklemini iki ayrı kurumda çalışan kişilerden seçilmiştir. Kurumlardan birisi özel okul, diğeri ise bir şirkettir. Her iki kurumdan toplam 118 kişi çalışmaya alınmıştır.

Tablo 1: Ölçeğin güvenilirlik katsayıları

	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde-toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek Cronbach alfa katsayısı
Uyuşturucu bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır	23,08	17,098	,428	,727
Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim	21,40	17,841	,481	,721
Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim	21,60	16,781	,590	,705
Uyuşturucu bağımlıları tehlikeli olurlar	22,80	16,804	,654	,700
Uyuşturucu bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz	22,64	16,842	,645	,701
Uyuşturucu bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir	22,64	17,137	,565	,710
Uyuşturucu bağımlılığı bir hastalıktır	22,61	21,735	-,164	,802
Uyuşturucu bağımlılığı tedavi edilebilir	23,26	22,228	-,261	,788
Uyuşturucu bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler	23,24	16,428	,647	,697
Uyuşturucu bağımlıları psikopat insanlardır	23,61	18,413	,381	,733
Uyuşturucu bağımlılığı bir irade sorunudur	22,67	19,787	,152	,757
Uyuşturucu bağımlılarının sözüne güvenilmez	23,17	17,100	,596	,707

Verilerin faktör analize uygun olup olmadığını araştırmak için KMO and Barlett's testi uygulanmıştır. KMO değeri 0.83 bulunarak verilerin faktör analizine uygun olduğu tespit edilmiştir (KMO > .050; p < 0.05). Faktör

Ölçeğin Geliştirilmesi

Literatür taramasından elde edilen bilgiler ve uzman görüşleri değerlendirilerek bir soru havuzu oluşturulmuştur. Soru havuzu oluşturulurken daha önce geliştirilmiş ve bu alanda kullanılan ölçek soruları gözden geçirilmiş ve literatürde bağımlılık izleminde dikkat edilmesi gereken alanlar dikkate alınmıştır. Araştırmanın yapıldığı merkezde çalışan 6 uzmana danışılarak, ölçekte kullanılması planlanan 12 soru seçilmiştir. Oluşturulan sorulardan taslak bir ölçek hazırlanmış, pilot olarak 10 olguya uygulanmış, elde edilen bilgiler ve geribildirimler doğrultusunda klinik uygulamada somut veri sağlayacak sorulardan oluşan 12 soruluk bir ölçek geliştirilmiştir. Yanıt seçenekleri, 0-3 puan arasında değerlendirilen dörtlü Likert tipi ölçekten oluşmuştur. Ölçekten alınabilecek puan 0-36 arasındadır. Yanıt skalaları "(3) Tamamen katılıyorum", "(2) katılıyorum", "(1) Katılmıyorum" , "(0) Hiç katılmıyorum" şeklinde düzenlenmiştir. "Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim", "Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim", "Uyuşturucu bağımlılığı bir hastalıktır", "Uyuşturucu bağımlılığı tedavi edilebilir" soruları ters kodlanmıştır.

Uygulama

Uygulama internet üstünden yapılmıştır. Çalışanların internet üstünden formu doldurması istenmiştir. Her iki kurumda çalışan kişilerin %80'i formu doldurmayı kabul etmiştir. Formlar anonim olarak doldurulmuştur.

Bulgular

Ölçekten alınan puanın ortalaması 24.79±4.60 bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık analizinde Cronbach Alfa katsayısı 0.74 saptanmıştır (Tablo 1).

analizi sonucunda ölçeğin maddelerinin, toplam varyansın %36.6'sını açıklayan 3 faktör altında toplandığı saptanmıştır (Tablo 2). Bunlar sırasıyla ahlaki etiketleme, tedaviyi değerlendirme ve hastalık olarak değerlendirme olarak tanımlanmıştır.

Tablo 2: YEDAM Madde Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğinin Faktör Yapısı

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
Uyuşturucu bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler	,798		
Uyuşturucu bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz	,796		
Uyuşturucu bağımlılarının sözüne güvenilmez	,786		
Uyuşturucu bağımlıları tehlikeli olurlar	,720		
Uyuşturucu bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir	,644		
Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim	,551		
Uyuşturucu bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır	,489		
Uyuşturucu bağımlılığı tedavi edilebilir		-,745	
Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim		,634	
Uyuşturucu bağımlılığı bir irade sorunudur		,554	,405
Uyuşturucu bağımlılığı bir hastalıktır			-,763
Uyuşturucu bağımlıları psikopat insanlardır			,666

Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Ölçeğin 3 faktörlü bir yapısı olduğu saptanmıştır. Bu bulgular YEDAM Madde Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğinin toplum tarafından madde bağımlılığını damgalamayı ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Tartışma

Bağımlılık tedavisinde bireylerin iyileşmesi açısından stigma maruziyetinin ele alınması tedavinin bir parçası olmalıdır. Maksimum damgalama skorunun 36 olduğu ölçekte damgalama oranı ortalamanın üstündedir.

Bağımlılığı bir irade sorunu olarak görme oranlarının yüksek olması, bağımlı bireyin tehlikeli ve ahlaki açıdan zayıf olarak algılanması bireyin toplum tarafından sosyal destek görmesini engellemektedir. Türkiye’de stigmatizasyonu incelemek ve değerlendirmek, bağımlılığı bütün boyutlarıyla anlamak, önlemek ve tedavi ediyor olabilmek açısından büyük önem arz etmektedir. Türkiye’deki damgalayıcı tutumların derinlemesine incelenmesi toplumu bağımlılık konusunda bilinçlendirirken nelerin dikkate alınacağı konusunda bilgi sunabilir. Böylece bağımlılığın oluşumunu, bağımlılık düzeyinin şiddetlenmesini önleyen ve bağımlının tedaviye başvurusunu arttıran çalışmalar yapılabileceği umulmaktadır.

Kaynaklar

- Bahar, A. (2007). Şizofreni ve damgalama. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 101-110.
- Gyawali, S., Sarkar, S., Balhara, Y.P.S., Kumar, S., Patil, V., Singh, S. (2018). Perceived stigma and its correlates among treatment seeking alcohol and opioid users at a tertiary care centre in India, *Asian J Psychiatr*, 37(2), 34-37.
- Livingston, J. D., Milne, T., Fang, M. L., Amari, E. (2012). The effectiveness of interventions for reducing stigma related to substance use disorders: a systematic review. *Addiction* (Abingdon, England), 107(1), 39-50.

- Luoma, J. B., Kohlenberg, B. S., Hayes, S. C., Bunting, K., Rye, A. K. (2009). Reducing self-stigma in substance abuse through acceptance and commitment therapy: Model, manual development, and pilot outcomes. *Addiction research and theory*, 16(2), 149-165.
- Mak, W.W.S., M.o. P.K.H, Cheung, R.Y.M, Woo, J., Cheung, F.M., Lee, D. (2007). Comparative stigma of HIV/AIDS, SARS and tuberculosis in Hong Kong. *Social Science and Medicine*, 63(7), 1912-1922.